

SNPF:s Riksstämma 2011

Neuropsykologisk utredning av social kognition vid autismspektrumstörningar

Peter Söderstrand

Leg psykolog, specialistfunktion i neuropsykologi
Vuxenpsykiatriska mottagningen neuropsykiatri
Södra Älvsborgs Sjukhus, Borås

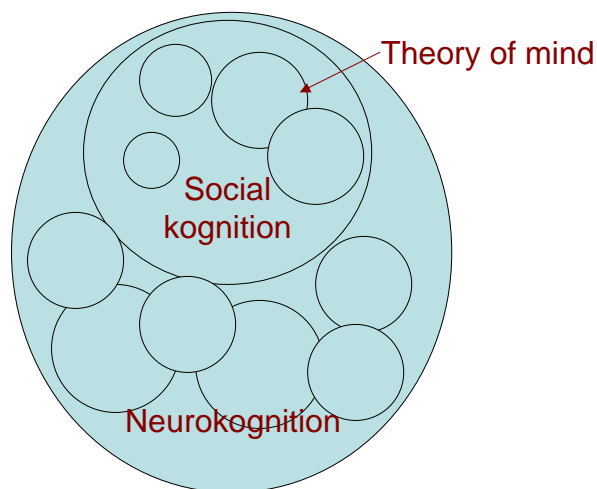
Södra Älvsborgs Sjukhus

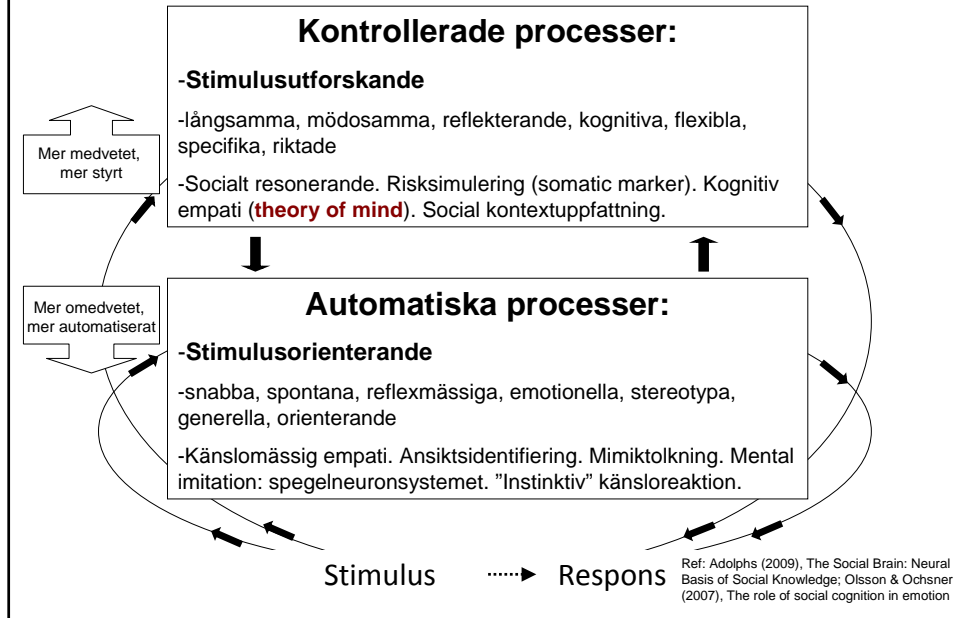

Södra Älvsborgs Sjukhus

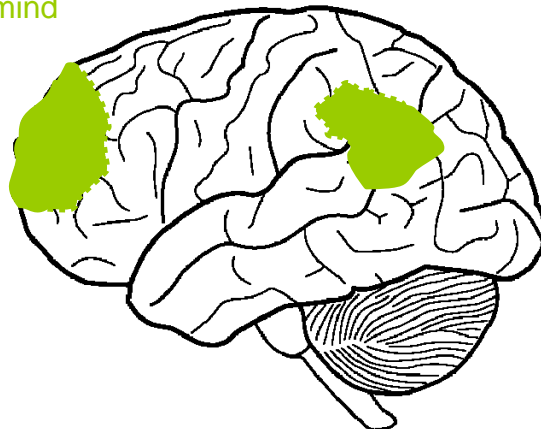

Social kognition i neurovetenskapen:

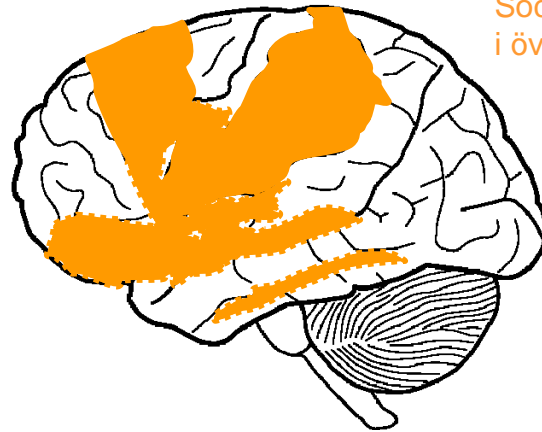

Theory of mind

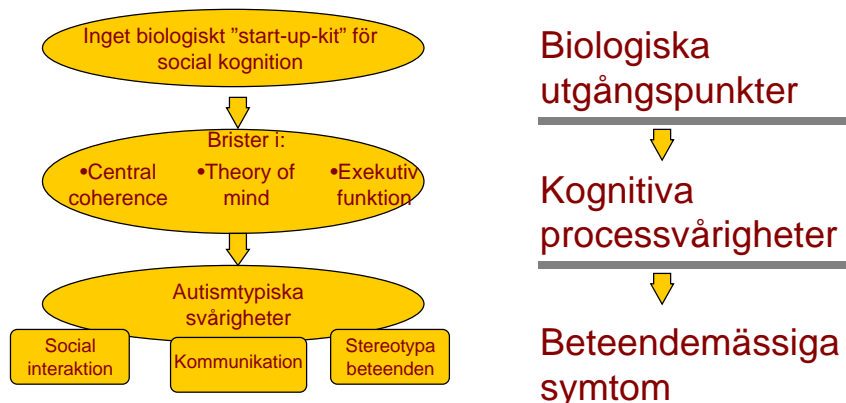

Den sociala hjärnan

Social kognition
i övrigt

Uta Friths modell för autism:

Theory of mind:

- Definition: Förmågan att föreställa sig att en annan person har ett annat mentalt innehåll än jag själv –förmågan att hantera”false beliefs”

(Happé & Frith, 1996)

- ToM ≠ empati
- ToM ≠ spegelneuroner

Projektet:

- Del 1: Specialistuppsats 2004:

”Intuitionens neuropsykologi-neuropsykologisk utredning av social kognition vid ADHD och Aspergers syndrom”. (www.neuropsykologi.org/stipendiefond.aspx)
Slutsats: Intressanta test, men psykometriskt bättre versioner behövs.

- Del 2: FoU-projekt 2005-fortf:

Normaldata för nuvarande versioner av ToM-test. Söderstrand & Almqvist (submitted) ”Psychometric Data on Theory of Mind tests in a population-based Swedish adult sample”

- Del 3: Specialistuppsatser av Emelie Rosell och Sofia Hanson 2008-fortf:

Data för Aspergergrupp och ADHD-grupp för nuvarande testversioner

De använda testen:

- Ögontestet –reviderad version
(Baron-Cohen m fl 2001)
- Faux-pas-testet
(Baron-Cohen m fl 1999, Stone m fl 1998)
- Sociala berättelser
(Dewey, 1991/1998)

Ögontestet

SVARTSJUK

PANIKSLAGEN

HÖGMODIG

HATFULL

Ref: Baron-Cohen et al (1997). Is there a "language of the eyes"?; Baron-Cohen et al (1997). Another advanced test of theory of mind; Baron-Cohen et al (2001) The "reading the mind in the eyes test" revised version; m fl

Ögontestet

- 1 övningsuppgift, 36 testuppgifter
- Ingen tidsgräns, fri tillgång till ordförklaringar.
Standardiserad administration (www.autismresearchcentre.com)
- Korrekt svar = "majoritetens val". Max 36 p.

Orddefinitioner Ögontestet

ALLVARLIG	utan skämt, utan ytlighet, utan lättsinne Bankmannen var helt allvarlig när han nekade Börje att låna pengar.
ANKLAGANDE	beskyllande, påstå att någon gjort något fel Polisen anklagade mannen för att ha stulit plånboken.

Faux-pas-testet

2. Helens man arrangerade en överraskningsfest på hennes födelsedag. Han bjöd in Sara, en väninna till Helen, och sade "Berätta inte det här för någon, särskilt inte för Helen." Dagen före festen var Helen hemma hos Sara och råkade spilla kaffe på en ny klänning som hängde över hennes stol. "Åh!", utropade Sara. "den skulle jag ha på mig på din fest!" "Vilken fest?" sade Helen. "Kom så ska vi se om vi kan få bort fläcken" sade Sara.

1. Var det någon som sade något som inte borde ha sagts eller som var pinsamt?
Om ja, fråga:
2. Vem sade något som inte borde ha sagts eller som var pinsamt?
3. Varför borde han/hon inte ha sagt det eller varför var det pinsamt?
4. Varför tror du att han/hon sade det?
5. Kom Sara ihåg att festen var en överraskningsfest?
6. Hur tror du att Helen kände sig?

Faux-pas-testet

- 10 faux-pas-historier, 10 kontrollhistorier.
- TI läser för tp och ställer frågorna, tp har kopia av texten framför sig.
- FP-historier poängsätts 1 p per fråga = max 6 p per FP-historia = max 60 p totalt.
- Kontrollhistorier poängsätts 0 p ("ja" på fråga 1) eller 2 p ("nej" på fråga 1), max 20 p totalt.
- Standardiserad administration och poängsättning (www.autismresearchcentre.com)

Sociala Berättelser enligt Dewey

Ange om du tycker detta var ett:

- (1) rätt normalt beteende i den situationen
- (2) ganska märkligt beteende i den situationen
- (3) väldigt udda beteende i den situationen
- (4) chockerande beteende i den situationen

3. I parken

Kent var 25 år och arbetade som arkivbiträde på ett kontor i centrum. Klockan tolv tog han sin medhavda lunch till en liten park och satte sig på en bänk i solen för att äta. *Han brukade ofta smula sönder en bit av en smörgås och strö ut smulorna på marken åt duvorna.* () En dag när han kom till sin favoritbänk stod det en barnvagn bredvid den. Kent lade märke till en ung kvinna med ett äldre barn vid gungorna alldeles intill. Baby'n i vagnen började gråta, men mamman hörde ingenting eftersom gungan gnisslade. Nu var det så att Kent hade lärt sig att när hans lilla syskonbarn grät, kunde det ibland bero på att hans blöja var blöt, *så istället för att störa modern kontrollerade Kent snabbt baby'n kläder för att känna efter om blöjan var blöt.* ()

Ref: Dewey (1998). Att leva med Aspergers syndrom. I Frith, U. (red.), *Autism och Aspergers syndrom*. ; Ellis et al (1994). A preliminary study of right hemisphere cognitive deficits and impaired social judgments among young people with Asperger syndrome ; Blair & Cipolotti (2000) Impaired social response reversal. A case of "acquired sociopathy"

Sociala Berättelser enligt Dewey

- 8 historier, totalt 24 uppgifter att bedöma.
- TI läser för tp och ställer frågorna, tp har kopia av texten framför sig.
- Standardiserad administration (peter.soderstrand@vgregion.se)
- Korrekt svar = "majoritetens val", ger 0 p. Avvikelse med ett steg 1 p, med två steg 2 p, tre steg 3 p. Omvänd skala: ju högre råpoäng, desto sämre resultat! Poängsättning enligt förebild av Ellis et al (1994) (peter.soderstrand@vgregion.se)

Exempel poängsättning Sociala Berättelser

- (1) rätt normalt beteende i den situationen
- (2) ganska märkligt beteende i den situationen
- (3) väldigt udda beteende i den situationen
- (4) chockerande beteende i den situationen

3. I parken

Kent var 25 år och arbetade som arkivbiträde på ett kontor i centrum. Klockan tolv tog han sin medhavda lunch till en liten park och satte sig på en bänk i solen för att äta. *Han brukade ofta smula sönder en bit av en smörgås och strö ut smulorna på marken åt duvorna.* (1=0 p; 2=1 p; 3=2 p; 4=3 p) En dag när han kom till sin favoritbänk stod det en barnvagn bredvid den. Kent lade märke till en ung kvinna med ett äldre barn vid gungorna alldeles intill. Babyn i vagnen började gråta, men mamman hörde ingenting eftersom gungan gnisslade. Nu var det så att Kent hade lärt sig att när hans lilla syskonbarn grät, kunde det ibland bero på att hans blöja var blöt, så istället för att störa modern kontrollerade Kent snabbt babyns kläder för att känna efter om blöjan var blöt. (1=2 p; 2=1 p; 3=0 p; 4=0 p)

Behov för framtiden

- Test med bättre ekologisk validitet, dvs bättre överensstämmelse med vardagslivets sociala bedömningar:
 - icke-statiska stimuli
 - snabbt tidsförlopp
 - komplexa stimuli
 - snabbt beslutsfattande med personligt relevanta konsekvenser

Behov för framtiden

- Test av implicit ToM särskiljer sannolikt bättre mellan AS/HFA och normalgrupper. Dagens tester mäter endast explicit ToM, vilket AS/HFA-personer sannolikt kan tillägna sig med kompensatorisk inlärning om verbala begåvningen är god. Implicit (intuitiv) ToM kan mätas med t ex ögonriktningsdetektor genom videokamera (Senju, Southgate, White & Frith, 2009; Klein, Zwickel, Prinz & Frith, 2009; Klin, Jones, Schultz, Volkmar & Cohen, 2002)

Tack till Ove Almkvist, Emelie Rosell, Sofia
Hanson!

Kontakt: peter.soderstrand@vgregion.se